

אוצרות אורייתא

מהגאון רבי חיים שמרלר שליט"א

ראש ישיבת חיי תורה

פרשת דברים

בנין בית המקדש וקרבנות בזמן הזה

מהרה יבנה בית המקדש, האיך ❖ האם החיוב על כל אחד מישראל ❖ שיטות הראשונים דיירד בנוי ומשוכלל מן השמים ❖ אם נכרים יכולים לבנות ביהמ"ק ❖ הנוסח "שיבנה" בית המקדש לשיטת רש"י ❖ אבני בית המקדש יוחזרו לעתיד ❖ כשירד מן השמים האם אפשר שיהא בלילה ❖ שיטת הירושלמי שיבנה טרם ביאת הגואל ❖ שתיית יין לכהנים בזמן הזה ❖ נפק"מ בין הזמן דאחישנה להזמן דבעתה ❖ נפק"מ בין תחילת הגאולה לגאולה השלימה ❖ אם יהיה אחישנה אין שום סדר ❖ כסוי סכין בברכת המזון בלילה ❖ בניית המקדש בזמן הזה ❖ אין רוב ישראל בארץ ישראל ❖ כולנו טמאי מתים ❖ מקום המדויק של המזבח ❖ מקום המדויק של העזרות ❖ אין לנו כהנים מיוחסים ❖ חסרון דתכלת בבגדי כהונה ❖ קידוש המקדש ❖ האם יהיו אמצעים טכנולוגיים בביהמ"ק ❖ ללמוד סדר קדשים

מכיון שאנו נמצאים בימי בין המצרים זמן התחדשות זכרון האבלות על חורבן בית מקדשינו חשבנו לעסוק קצת בענינים אלו, וכידוע דבשנת תרכ"ב התעורר פולמוס חד ונוקב בין גדולי התורה והיראה, האם אפשר בזמנינו להקריב קרבנות ובמיוחד קרבן פסח דהרי טומאה הותרה בציבור, ויצא הגרצ"ה קלישר תלמיד החת"ס בספרו דרישת ציון לעורר על דבר זה והתיר וכתב שעלינו להשתדל לקבל רשיון מהמלכות להקריב קרבן פסח בזמן הזה במקום המקדש, ולדעתו הצטרפו אדירי התורה הגרע"א והחת"ס, והמתירים הסתמכו על מ"ש הכפתור ופרח (פ"ו) שר"ח יחיאל מפריז ז"ל אמר לבא לירושלים והוא בשנת שבע עשרה לאלף הששי, ויקריב קרבנות בזמן הזה. ולעומתם היו כמה מגדולי התורה שהתנגדו אליו, ולהלן אביא בקיצור נמרץ את הסברות. וישנם כמה ספרים גדולים וכבירים בכל חומר הנושא, הלא המה דרישת ציון, עבודה תמה, וכ"ק מרן אדמו"ר בדברי יציב גם האריך בכמה תשובות בכל חומר הנושא, ומרגלא בפומיה דהרה"ק בעל הדברי חיים זי"ע נענה ואמר על ענין זה, דעל כל השאלות ההלכתיות אפשר למצוא פתרון בתורתנו הק', אבל האם על זה חיכינו וציפינו אלפיים שנה שהברון יבנה לנו את בית המקדש.

מהרה יבנה בית המקדש, האיך

ולראשונה נתחיל בעצם בנין בית המקדש דלעתיד, מי יבנהו, הרמב"ם (הל' בית הבחירה פ"א הל' א') כתב מצות עשה לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות, וחוגגין אליו שלש פעמים בשנה, שנאמר (שמות כ"ה ח') ועשו לי מקדש, ומדבריו מדויק דבית המקדש העתיד דיש מצות עשה לבנותו, הרי שיהא מעשה ידי אדם, והיינו על ידי משיח כמו שכתב להדיא בהלכות מלכים (פרק יא ה"ד) ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו כפי תורה שבכתב ושבעל פה, ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה, וילחם מלחמות ה', הרי זה בחזקת שהוא משיח, אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל, הרי זה

אוצרות בנין בית המקדש וקרבות בזמן הזה אורייתא

משיח בודאי, ויתקן את כל העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד.

ואילו שם (ה"א) כתב המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות דוד ליושנה לממשלה הראשונה, ובונה המקדש, ומקבץ נדחי ישראל וחוזרין כל המשפטים בימיו כשהיו מקודם, מקריבין קרבנות ועושין שמיטין ויובלות, יעו"ש. והרי מדבריו דקודם יתגלה המלך המשיח והוא יבנה את הבית, וכבר עוררו דאם מלך המשיח יבנה הבית, האיך שייך לומר שהוא מצות עשה ומשמע דעל כל ישראל, ויש בזה כמה תירוצים, והרבה הלכו בדרך זו לומר דמלך המשיח הוא המורשה לבנות והוא יצוה וירשה לאחרים שיבנו.

אם החיוב על כל אחד מישראל

ולשיטת הרמב"ם דהוא מצות עשה לבנות הבית, ראה בשו"ת דברי יציב למרן זי"ע (מקדש וקדשיו סי' פ"ח) שדן במצות בנין בית המקדש אם הטיל הכתוב חיוב עשייתו בפועל על כל אחד מישראל והבונים ועושי המלאכה עושים בשליחות כל ישראל, או שהמצוה רק שכל אחד מישראל יהא לו חלק בבנין המקדש, אבל עצם קיום המצוה מוטל על כללות הציבור, וכלשון החינוך (סוף מצוה צ"ה) וזו מן המצוות שאינן מוטלות על היחיד כי אם על הצבור כולן, ומה שכתב הרמב"ם (פ"א מבית הבחירה הי"ב) והכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם וכו' עיי"ש, יש לפרשו ג"כ בשני פנים, או שכל אחד חייב לבנות בעצמו בפועל, וממילא כשאחד בונה עושה זאת בשליחות כולם, או שהחיוב על כל אחד רק שיהא לו חלק בהבנותו, ומציין למה שכתב בחתם סופר על הפסוק ראו קרא ה' בשם בצלאל, וארז"ל (ברכות נ"ה). ואמר להם לישראל הגון עליכם בצלאל, די"ל ששאל להם כאילו הברירה ביד כל אחד לעשות מלאכה, ואז יהיה בצלאל שלוחם כמותם, משא"כ אי החליט הקב"ה בצלאל יעשה, לא היו הם ראויים לעשות מלאכה, וכל דאיהו לא מצי עביד לא מצי משוי שליח, והיה בצלאל שלוחא דרחמנא, על כן אמר ראו קרא וגו' כאילו תלוי בדעתם עיי"ש. ומבואר מדבריו שבנין המשכן והמקדש היה מדין שליחות של כל ישראל ושכן כתב באור החיים הק', יעו"ש.

שיטות הראשונים דיירד בנוי ומשוכלל מן השמים

אולם רש"י ותוס' ועוד ראשונים סוברים שהבית השלישי ירד מן השמים, ככתוב מקדש ה' כוננו ידיך, ונקדים לפני זה מה דאיתא בגמ' סוכה (מא.) תנן התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא יום הנף כולו אסור, פירש"י דהיינו ששה עשר בניסן כולו אסור בחדש, ובעוד המקדש קיים משקרב העומר היו אוכלין חדש בו ביום, וכשחרב הבית מותר מן התורה משהאיר המזרח, ואסר רבן יוחנן בן זכאי עליהם כל היום, ובגמ' שם איתא מאי טעמא, מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח, השתא נמי ניכול, ואינהו לא ידעי דאשתקד דלא הוה בית המקדש האיר מזרח התיר, השתא דאיכא בית המקדש, עומר מתיר, ומקשה דאיבני אימת, אילימא דאיבני בשיתסר, הרי התיר האיר מזרח, אלא דאיבני בחמיסר, מחצות היום ולהלן תשתרי, דהא תנן הרחוקים מותרין מחצות היום (לפי שעד אז כבר בודאי הקריבו העומר)

אורייתא

פרשת דברים

אוצרות

לפי שאין בית דין מתעצלים בו, ומתרחץ לא צריכא דאיבני בליליא, אי נמי סמוך לשקיעת החמה בליל ט"ז ולא יהי' פנאי להכין העומר ולהקריבו לפני חצות היום.

והקשה רש"י (ד"ה אי נמי) על הגמ' דקאמר לא צריכא דאיבני בליליא, הרי בלילה אינו נבנה דקיי"ל דאין בנין בית המקדש בלילה, דכתיב וביום הקים, ולא בתמיסר שהוא יו"ט, דקיי"ל בשבועות שם דאין בנין בית המקדש דוחה יו"ט, ועל זה כתב רש"י, הני מילי בנין הבנוי בידי אדם, אבל מקדש העתיד שאנו מצפיין, בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים, שנאמר (שמות טו יז) מקדש ה' כוננו ידיך עכ"ל. וכן במס' ר"ה (ל). הני מילי בנין בידי אדם אבל בנין העתיד לבא בידי שמים וכן הוא בתסו' סוכה שם, ובשבועות (ט"ו ב') בד"ה אין הביאו שכן מפורש במדרש תנחומא, וכן כתב הריטב"א למס' שבועות (שם) דשאני בנין העתיד שהוא בנוי כבר ומשוכלל בשמים כדכתיב מקדש ה' כוננו וכו', וכן כתב הראב"ן ראש השנה (ל"א) מהרה יבנה המקדש, כלומר לפי שעה יהיה בנוי כהרף עין, לפי שהקב"ה בעצמו יבנהו, כאשר דרשו חכמים (בבא קמא ס') שלם ישלם המבעיר את הבערה, אמר הקב"ה אני הצתי אש בציון וכו', ואני עתיד לבנותה באש, דכתיב ואני אהיה לה נאום ה' חומת אש סביב וכו'.

ורבים כבר ציינו דהמקור הוא כנראה במכילתא (שמות ט"ו) חביב בית המקדש לפני הקב"ה, שכשברא הקב"ה את עולמו לא ברא אלא בידו אחת, שנאמר (ישעי' מ"ח) אף ידי יסדה ארץ, וכשבא לבנות בית המקדש כביכול בשתי ידיו, שנאמר מקדש ד' כוננו ידיך, אימתי תבנה בשתי ידיך, ד' ימלוך לעולם ועד.

ובתפארת ישראל (מידות פ"א בועז אות א') כתב דהך דתנחומא שהביא התוספות דלעתיד יבנה המקדש בידי שמים, דברי אגדה היא ואין למדין ממנו אלא רצה לומר שהקב"ה יסייעם בדרך נס שיבנוהו, ולשיטת הרמב"ם הא דאמרינן בשבועות דאבני בלילה או דאבני ביום טוב והרי אין בנין בית המקדש בלילה ולא ביום טוב, ביאר דיש חשש שיהיה להם הוראה מיוחדת לבנות בזמנים אלו, ועוד דיש לחשוש דאף שישאל אסורים לבנות בלילה וביו"ט, יבנה המקדש ע"י נכרים, ואין בזה משום לא לכם ולנו לבנות בית אלוקיננו (עיין שקלים פ"א מ"ה), משום דזהו דוקא כשבונים משלהם עיי"ש.

אם נכרים יכולים לבנות ביהמ"ק

והנה חידוש נראה בדברי התפארת ישראל, דאפשר לבנות בית המקדש ע"י עכו"ם, והביא ראיה מהא דשלמה המלך ע"ה ביקש מחירם שישלח מעבדיו לסייעו בבנין הבית, וכן ביומא (ל"ה). אמרינן מאי פרוה אמגושי, וברש"י מכשף בנאה, אבל ברש"ש שם תמה דאין עכו"ם נכנסים לשם, ומביא בשם הפסקי תוס' שעכו"ם לא היה בונה שום דבר בהר הבית.

וכל זה יהא גם תלוי במה שחקרו במהות בנין בית המקדש (צפנת פענח תנינא עמוד 164) אם המצוה היא עצם הבנין או שיהא בנין, ונפקא מינה אם כשר ע"י קטן או בלא כוונה למצוה יע"ש. ובשו"ת אבני נזר נקט בפשיטות דהעיקר הוא שיהא הבית בנוי, ולפי זה הבניה הוי רק כעין הכשר מצוה.

אוצרות בנין בית המקדש וקרבנות בזמן הזה אורייתא

☞ הנוסח "שיבנה" בית המקדש לשיטת רש"י

והנה לשיטת הראשונים דבנוי ומשוכלל ירד מן השמים, הרי לא יהיה שום מעשה בנין, ולפיכך תמה בערוך לנר סוכה (מא.), שאם כן יש להעיר על לשון הגמרא מהרה "יבנה" המקדש, דהיה צריך להיות הלשון מהרה "יתגלה" המקדש, וכן מלשון הגמרא דאיבני אימת, משמע שהוא בנין ממש, וכן בתפילת יה"ר שיבנה בית המקדש במהרה בימינו וכו' היו צריכים להתפלל יה"ר שיתגלה בית המקדש במהרה בימינו, ולכן כתב שבודאי המקדש יבנה בידי אדם, רק שיבוא בית המקדש הרוחני לתוך בית המקדש שבידי אדם כנשמה אל תוך הגוף, ולעתיד לבוא כשימלוך ה' לעולם ועד לעיני כל באי עולם ישכון למטה בתוך מקדש שכבר בנוי הוא ומכוון כנגד בית המקדש של מטה.

☞ אבני בית המקדש יוחזרו לעתיד

ואלא דגם לפי שיטות הראשונים דמשוכלל ירד מן השמים, נראה שיהיה בו איזה ענינים דבנין שיצדק לשון שיבנה בית המקדש, והוא על פי מה דאיתא בזוה"ק (פר' פקודי רמ ב') שאבני בית המקדש נגנזו ולא שלטו בהם העמים, וכאשר יחזיר הקב"ה ויקים בחזרה את ירושלים, יחזרו כל אותן אבנים ויראו כולם שלא שלטו בהם העמים.

☞ כשירד מן השמים האם אפשר שיהא בלילה

והנה לדעת רש"י ותוס' שאני בית המקדש דעתיד לירד מן השמים דזה שפיר יכול להיות בלילה, ובפשטות כיון דאין כאן כלל מעשה בנין אדם והכל מן השמים, הרי לא שייך כל ענין דבנין בלילה, ולכן תמוה לי על מה שכתב בספר מקדש דוד (סימן א') דלפי"מ דכתב המנחת חינוך (מצוה צ"ה) דרק לכתחילה אסור לבנות בלילה, אבל אינו נפסל בשביל זה, והיינו דאין זה רק איסור דאסור להקימו בלילה, לפי"ז מבואר היטב דברי הראשונים דבית המקדש דלעת"ל כיון שמשמים יהא איבני בלילה, אין בזה שום צד איסור ולא פסול. אלא דהקשה לפי דברי הירושלמי (יומא פ"א ה"א דף ג' ב') דמוכח שם דהוא פסול ולא איסור, דאמרינן שם דהקמת המשכן היתה אף בלילה, דהיו בז' ימי המלוואים י"ד עמידות וי"ג פירוקים, אחת ביום ואחת בלילה, ואמרינן שם זאת אומרת דהקמת הלילה פסולה לעבודת היום, ומש"ה היה צריך לחזור ולפרקו ולהעמידו ביום אחר שהעמידו בלילה, ומוכח להדיא דהוי פסול ולא איסור, וא"כ כיון שהוא פסול בהמשכן, א"כ גם כשיהא מוקם בידי שמים בלילה לכאורה דינא הוא שיהא פסול כיון שכן הדין דהקמת לילה פוסלה וא"כ צ"ע חילוק התוס' עכ"ד. ולכאורה תימה הוא לומר דכשירד מן השמים בלילה שיהא בו פסול דלילה, דהרי לא הוי שום מעשה בנין, דירד משוכלל ובנוי אמרו, ואיזה מעשה היה בכאן שנאמר לפסלו, ושאני ממשכן דהכל היה בידי אדם מעשה בנין.

ובעיקר הקושיא האיך יוכשר בלילה אם יהא מן השמים, הנה הגרי"פ פערלא זצ"ל בחיבורו על ספר המצוות לרס"ג (עשה י"ג) כתב לישב דמה דאמרינן בגמ' לא צריכא דאיבני בלילה, אין הכוונה לומר שנבנה ונגמר כולו לגמרי בלילה, דזה ודאי לא אפשר, דהרי הקמת

אורייתא

פרשת דברים

אוצרות

לילה פסולה לעבודות של יום, אלא הכוונה לומר דאיבני כולו בלילה והשאירו בו מעט באופן שיספיקו לגומרו למחר אחר עמוד השחר קודם נץ החמה דהוי יום גמור מן התורה לכל דבר, ובכה"ג המקדש כשר הגם שעיקרו נבנה בלילה דאזלינן בתר גמר הבנין.

⌘ שיטת הירושלמי שיבנה טרם ביאת הגואל

אמרנו לעיל דדעת הרמב"ם דמשיח הוא יבנה את בית המקדש, אבל האחרונים הביאו הא דאיתא בירושלמי (פ"ה דמעשר שני ה"ב) גבי כרם רבעי היה עולה לירושלים מהלך יום אחד לכל צד, ותנאי היה הדבר שאימתי שירצו יחזור הדבר לכמות שהיה, רבי יוסי אומר משחרב בית המקדש היה התנאי, ותנאי היה אימתי שיבנה בית המקדש יחזור הדבר לכמות שהיה, וקאמר בירושלמי זאת אומרת שבית המקדש עתיד להבנות קודם למלכות בית דוד, היינו שעוד לפני בוא הגואל התגלות מלכות בית דוד, יהא בנין בית המקדש.

ובספר מעשה רוקח בפירושו על משניות (מעשר שני פ"ה) אחר שהביא הירושלמי שבית המקדש עתיד להבנות קודם למלכות בית דוד, כתב דכן משמע בגמרתינו פ"ק דפסחים בשכר שלשה ראשון יזכו לשלשה ראשון להכרית זרעו של עמלק ולבנות בית המקדש ולשמו של משיח, הרי קחשיב שמו של משיח אחר בנין בית המקדש וכו', אבל לעתיד יהיה בנין בית המקדש קודם לביאת בן דוד, וכתב ונראה פשוט בטעמו דודאי הכרתת זרעו של עמלק צריך להיות קודם בנין ביהמ"ק וכו', לכך במקדש הראשון שהיה מלחמת עמלק ע"י ישראל הוצרך להם מלך תחילה, שעיקר מלחמה הוא ע"י מלך, משא"כ לעתיד יהיה מלחמת עמלק ע"י הקב"ה בעצמו, דהיינו השר שלהם ס"מ ימחה בעצמו כידוע, וממילא העם שלו ימחו מן העולם, וממילא יכול להיות בנין ביהמ"ק קודם למלכות בית דוד.

⌘ שתיית יין לכהנים בזמן הזה

כפי האמור הרי שלשיטת הירושלמי קודם יהיה בנין המקדש ורק אחר כך ביאת הגואל, והנה לפי זה יש לנו בזה קושיא גדולה, והיא דבגמרא תענית (י"ז) איתא שם כהנים אסורים לשתות יין לעולם, מה טעמא, מהרה יבנה בית המקדש ובעינן כהן הראוי לעבודה וליכא, והקשו בתוס' והלא בלא יין נמי אסורין בעבודה דטמאי מתים נינהו וצריכין הזאה ג' וז', ואמאי אסרי להו יין, וי"ל דמ"מ מותרין בעבודת ציבור דטומאה הותרה בציבור עכ"ל. והנה בשלמא אם כשיטת רש"י ודעימיה דמן השמים ירד וזה הרי בבת אחת ללא כל שהיות, ונמצא הכן ששתה אינו מוכן לעבודה, וכן לפי הרמב"ם דמלך המשיח יבנהו גם אפשר לומר דיהא שלא כדרך הטבע, והכל בבת אחת כהך מעשה דאיש חסיד היה, אבל להירושלמי דמשמע דבני אדם יבנהו הרי מעשה הבניה ופעולתו לוקח איזה זמן, והרי עד גמר העבודות בודאי יתפכח מיינו, וצ"ע.

והנה בספר גבורות ארי להגאון השאגת אריה בתענית שם הקשה קושיא חזקה, דהא עד כאן לא פליגי ר' אליעזר ור' יהושע בפרק קמא דראש השנה (דף יא) אי בתשרי עתידין ליגאל

אוצרות בנין בית המקדש וקרבנות בזמן הזה אורייתא

או בניסן, אבל באחד משאר כל החדשים לכולי עלמא אין נגאלין, ואם כן אמאי אסורין כל השנה, שיהיו מותרין ביין כל השנה חוץ מב' חדשים אלו.

ואמנם לשיטת הירושלמי האמור לעיל דבנין בית המקדש קודם למלכות בית דוד דהיינו ביאת הגואל, כתב השאג"א דהשתא אפשר לומר דאין יום קבוע לבנין בית המקדש, אלא כל ימות השנה ראוי לבנינו.

נפק"מ בין הזמן דאחישנה להזמן דבעתה

ושוב כתב הגבורות ארי, דכידוע יש שני קיצין, זכו אחישנה, לא זכו בעתה (סנהדרין דף צ"ח) וממילא יש לומר דכל המחלוקת בין ר' אליעזר ורבי יהושע אי בניסן עתידין ליגאל או בתשרי, היינו על קץ דבעתה, אבל על קץ דאחישנה, אין לו זמן קבוע אלא כל יומי ומניה הוא, וכדאמר ליה משיח לריב"ל היום אם בקולו תשמעו, אם כן לא קשה מידי אפילו תימא דבנין הבית יהיה בביאת המשיח, אכתי אסורין לשתות כל השנה, שמא יהיה הקץ של אחישנה וזה אין לו זמן, ושמא היום יבא, ומ"מ מסיים דדברי חכמינו ז"ל שבירושלמי נאמנים עלינו ואין אנו צריכים להאי טעמא והרחמן יזכנו לבנין הבית ולימות המשיח.

נפק"מ בין תחילת הגאולה לגאולה השלימה

ובכלי חמדה (עניני חודש ניסן וחג הפסח) כתב לתרץ בפשיטות, דאע"ג דפליגי ר' אליעזר ור' יהושע אימתי נגאלין אי בניסן או בתשרי, היינו הגאולה השלימה, קיבוץ גלויות לארץ הקדושה ושבירת עול וכו', אמנם ביאת משיח צדקנו יכול להיות תמיד, לבד מערבי שבתות וימים טובים, כמו שנראה מפשטות הסוגיא בעירובין (מג ע"א וע"ב) דבאומר הריני נזיר ביום שבן דוד בא, דאסור לשתות יין כל ימות החול ומותר לשתות בשבתות וימים טובים, נראה דביאת בן דוד יכול להיות תמיד, וכאשר יבוא משיח בן דוד מיד יבנה בית המקדש בירושלים, כמו שכתב הפני משה בירושלמי הנ"ל, ואח"כ יהיה עוד מלחמות עם האומות העולם וינצחם ויגאול אותנו מכיין העכו"ם, וזה יהיה בניסן או בתשרי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה.

אם יהיה אחישנה אין שום סדר

והתומים בפליתי (בית הספק בסופו) כתב דהא דאמרינן בגמרא עירובין שם דאין משיח בן דוד בא קודם אליהו, ואליהו מוכרח לבוא מקודם לבשר ביאתו, היינו דוקא בגאולה דבעתה, אבל אם יזכו ישראל ויהיה גאולה דאחישנה, אז מדלג על ההרים ויבוא משיח קודם אליהו, ולא יהיה סדר זמנים כלל, ועל פי זה מיישב הא דהקשה בגמ' שם בעירובין, הא אי אפשר לביאת בן דוד טרם אליהו, ומה צריך לחשוש שמא יבוא היום משיח הרי אם כן למה לא בא אליהו מאתמול, ולפי המבואר יש לומר דהיינו משום דלגאולה דאחישנה לא חיישינן, רק לגאולה דבעתה, ובזה צריך שיבוא אליהו מקודם לכן, ולכן הוכרחה הגמרא לתרץ דילמא כבר אתי אליהו לבית דין הגדול.

אורייתא
פרשת דברים
אוצרות
סוסי סכין בברכת המזון בלילה

אמרנו לעיל דאין בנין בית המקדש בלילה, והנה העירו בנוגע למה שכתב בשבלי הלקט (סי' קנ"ה) טעם למנהג לכסות הסכין בשעת ברכת המזון, משום שהיה אחד שבעת שהגיע לברכת בונה ירושלים, נזכר בחורבן בית המקדש, והיה לו צער ותקע הסכין בלבו, ולכן תיקנו חז"ל להסיר הסכין מהשלחן בעת ברכת המזון, ובמגן אברהם כתב בטעם הדבר שבשבת אין צריך לכסות הסכין, כיון דהא דצריך לכסות את הסכין משום דשלחן דומה למזבח, ובמזבח כתיב לא תניף עליהם ברזל, והרי בשבת אין בונים מזבח, אלא שהטו"ז שם הקשה דלפי הטעם שצריך לכסות משום המעשה שתקע בלבו אם כן אף בשבת לכאורה צריך לכסות, רק דיש לומר דהמעשה היה בחול לכן גזרו רק בחול, וכן במסכת שבת בגזירת סנדל המסומר גזרו רק בשבת שלא לנעלו כיון שהיה בשבת.

והנה הקשו כמה לפי שיטת המגן אברהם דבשבת אין צריך לכסות את הסכין בעת ברכת המזון כיון דאין בונים את המזבח, א"כ כשאוכלים בלילה נמי שלא יכסו כיון דאין בונים את המזבח בלילה, ובשו"ת בית דוד (סימן קמ"ח) מתרץ דדוקא בית המקדש אין בונים בלילה, אבל את המזבח היה מותר לבנות בלילה, ולכך מכסין את הסכין אף בלילה, וכן כתב בהר צבי (בהסכמת הגרצ"פ זצ"ל על הספר חוקת הפסח) להביא מכאן ראייה לשיטת הערוך לנר (סוכה מ"א ע"א) דמזבח מותר לבנות בלילה, כיון דהא דאסור לבנות בית המקדש בלילה, ילפינן מהפסוק וביום הקים משה את המשכן, שביום מקימין ולא בלילה, וכלי המשכן אינם בכלל משכן סתם, דהא בכל מקום נאמר בכתוב את המשכן ואת כליו.

בניית המקדש בזמן הזה

ועתה נפן עצמינו לברר האם ניתן בזמנינו לבנות את בית המקדש ואת המזבח ולהקריב קרבנות, והנה לשיטות הסוברים דבית המקדש יבוא בנוי ומשוכלל מלמעלה, לכאורה אין כאן שאלה, דהרי לזה ניחל ונצפה תמיד בכל עת ובכל שעה, אלא דלשיטת הרמב"ם דיש מצות עשה לבנותו נידונה השאלה, במיוחד לפי מה דאיתא בירושלמי המבואר לעיל דבנין הבית יהיה לפני ביאת הגואל, והנה לדברי הרמב"ם דמלך המשיח הוא יבנה בית המקדש, הרי אין כל ספיקות בדבר, ומי כמוהו יורה וידין, אבל אם יבנה על ידי ישראל יש בזה כמה נידונים כמבואר באחרונים.

אין רוב ישראל בארץ ישראל

אמרנו לעיל שיטת החינוך הוא (מצוה צ"ה) דמצות בנין הבית שייך רק כשרוב ישראל על אדמתן, והנה בזמנינו אין רוב ישראל על אדמתן, ויתכן דלשיטתו יש איסור בדבר, ולא רק דאין חובה, אלא שהישועות מלכו (ליקוטי תורה תרומה) מחדש דלא מיקרי אין רוב ישראל על אדמתם אלא כשהמלכות בחו"ל אינה מאפשרת לצאת משם, או שהמלכות בא"י אינה מאפשרת להכנס לא"י, אבל כשמלך כורש בארץ ובגולה והתיר לכל הרוצה בכך לעלות, הרי מי שעלה עלה, ומי שלא עלה איבד את זכותו להימנות מרוב ישראל לעניין זה, ואם כן בזמנינו

אוצרות בנין בית המקדש וקרבתו בזמן הזה אורייתא

שרוב מלכויות מאפשרות ליהודים לעלות לארץ ישראל זולת כמה מדינות הישמעאלים, הרי שאין מתחשבין בנוגע לרוב באלו הדריים בחו"ל.

כולנו טמאי מתים

והנה השאלה הראשונה היא בנוגע לטומאת מתים שכידוע כולנו טמאי מתים, מכיון שאין מי אפר פרה אדומה להזות בשלישי ובשביעי לטהרינו, ומי מהכהנים יוכל להיכנס ולעבוד העבודה ולעשות המזבח.

ובשו"ת שערי צדק להגאון מדעש ז"ל (או"ח סי' ק"ב) תמה על מש"כ בתשו' החתם סופר (יו"ד סי' רל"ו) דמשום טומאה אין חשש, דהא טומאה הותרה בצבור, וכתב עליו בס' שערי צדק וז"ל, הוגד לי בחלום דלכולי עלמא אי אפשר להקריב קרבנות בזמן הזה, דהא כתבו תוס' בכמה מקומות דאף שמקריבין גם בלי בית, מכל מקום צריך להיות מזבח בנוי, כמו שכתב ג"כ החתם סופר (יו"ד סי' רל"ג) בשם המג"א, דלכו"ע בלא מזבח אין מקריבין, ואמר לי המגיד הנ"ל, דמאחר שאי אפשר להקריב בלא מזבח, אם כן בשום אופן אי אפשר להקריב בזמן הזה, דמי יבנה המזבח דהא טמא מת אסור להכנס במקום המזבח, וגם בזמן הזה חייב כרת, ובזה אין לומר דטומאת המת הותרה בצבור, דהיינו דוקא לענין העבודה גופא דבצבור דוחה איסור טומאה, משא"כ הבנין שאינו דוחה, דהא מחד קרא ילפינן במועדו אפילו בשבת, אפילו בטומאה, וכמו דאין בנין בית המקדש דוחה שבת, אף שעבודה דוחה, כמו כן טומאה לא נדחה מפני בנין המזבח, ומאחר שאי אפשר ליכנס שם לבנות המזבח, אי אפשר להקריב כלל, יעו"ש.

מקום המדויק של המזבח

עוד שאלה שעומדת לפני האחרונים הוא בנוגע למקום המזבח, וזאת מכיון שהמזבח צריך להיות דוקא במקומו כמפורש בהרמב"ם (הלכות בית הבחירה פ"ב בתחילתן) שכתב המזבח מקומו מכוון ביותר, ואין משנין אותו ממקומו לעולם ואין להוסיף עליו ואו לגרוע ממנה, ומזבח שעשו בני הגולה וכן העתיד להבנות מדת ארכו ורחבו ל"ב אמות על ל"ב אמות, ומי יודע לעת עתה לכוין את מקום המזבח ממש, בעוד שגם גבולות הר הבית לא ידועים במדויק ויש בזה פלוגתות שונות.

אמנם מהר"ץ חיות (כתשובות קונטרס עבודת המקדש פ"ב ובדרישת ציון דף כ"ח ע"ב) כתבו דאפשר לברר מקום המזבח ע"פ מדידות מיסודות המקדש לפי המדות המבוארות במסכת מידות ובשאר מקומות, והא דאמרו (זבחים ס"ב) דבבית שני הוצרכו לנביא כדי לדעת מקום המזבח, היינו משום דבחורבן הבית הראשון נתקיים בו ערו ערו עד היסוד בה, ולכן לא נשאר רושם היסודות, אבל בחורבן הבית שני נשארו היסודות, ואפשר למדוד לפי היסודות שנשארו.

מקום המדויק של העזרות

ומאותו טעם יש גם את שאלת מיקום העזרות וההיכל וקדש הקדשים, לדעת בדיוק איה מקומם בגבולות האמיתיים, כיון שאין לנו את הידיעות המדויקות, והרי המשנה

אורייתא

פרשת דברים

אוצרות

עצמה במסכת מידות לא נותנת מפת גבול מדויק, אלא באופן כללי, "רובו" מן הדרום, וכדומה, ונחלקו בכמה דברים בראשונים, וראה בספר זבחי תרועה (סי' ל"ט) דמה שהיו מגדולי הדורות שלפנינו שהניחו כדבר פשוט שאותה האבן אשר עליה בנוי המסגד הידוע בהר הבית שהיא אבן השתיה בקדש הקדשים (כמ"ש בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תרצ"א) כבר השיגו על כן בראיות ברורות שאין הדבר כן, ואפשר דזו היא אותה האבן שעליה היו מכריזין על אבידות ומציאות הנקראת אבן הטוען, גם לא נוכל להיעזר במדידה מהכותל המערבי שריד בית מקדשנו, או מהנדבכים הקיימים ששרדו לפליטה מהקרן הדרומית מזרחית של חומת הר הבית כפי שהציעו כמה מהני קדמאי, שכן גם אם נקבל כדבר ודאי שאותם שרידים הם מכתלי הר הבית המקודש כפי שכתב הרדב"ז בתשובתו שם כדבר פשוט, הרי אין בידינו מידות המרחק המדויקות שבין המקדש לכתלי הר הבית כיון שלא פורשו בשום מקום.

אין לנו כהנים מיוחסים

ענין נוסף היא כהנים מיוחסים, שכתב הריב"ש (סי' צ"ד) הכהנים שבדורנו אין להם כתב היחס, אלא מפני חזקתן נהגו היום לקרוא ראשון בתורת כהן עכ"ל, וממילא יש לסמוך על כהני חזקה. ויש לציין דברי החזו"א (אבהע"ז הלכות פו"ר סי"ג) שהקשה למה נחוש כל כך לשאלת יחוס הכהונה, הרי מברכים על נשיאות כפיים ופדיון בכור, אלא נראה דמן התורה הן בחזקתן לכל דבר, ובזמן הזה אי איתיהיב רשות להקריב קרבן פסח אין לבטל בשביל שאין לנו כהן מיוחס, וסגי בבדיקת ד' אמהות, אף שאין לנו יחוס אבות עד כהן שעבד וכו', יעו"ש.

חסרון דתכלת בבגדי כהונה

שיעון נוסף לפקפוק האחרונים בהקרכת קרבנות בזמן הזה, הוא דהרי צריך בגדי כהונה לכהנים, והנה בבגדי כהונה ישנו את התכלת, וכמה קולמוסים כבר נשתברו בענין זה האם אנו יודעים מהו התכלת האמורה בתורה, ומהו החלזון שממנו היו מפיקים את צבע התכלת, וידוע שיטתו של הגה"ק מראדזין רבי גרשון העניך זצ"ל ומה שכתב בספריו שפוני טמוני חול ופתיל תכלת, שטוען שמצא את החלזון בים איטליה, אך רבים חלקו עליו כיון שהדג שנמצא לידו לא היה דג טהור, והרי צריך שיהא מן המותר בפיך, וכן דהרי הרמב"ם אומר שהוא דג, ואילו חלזון זה לפי מה שמתאר תבניתו אינו דג. ועוד דהגמרא אומרת שהחלזון בא מחלקו של זבולון, ואילו זה בא מאיטליה, ועוד כידוע. ועל כל פנים גם ענין התכלת גרם לשיטות האחרונים לפקפק בהיתר הקרכת הקרבנות בזמן הזה.

אולם בדרישת ציון כתב דאפשר לסמוך על דברי התפארת ישראל (הקדמה ריש מועד) שדייק מדברי הגמרא במנחות שאין צריך לתכלת חלזון דווקא, רק שצריכים להתקיים שני תנאים: א', שיהא צבע כחול כזוהר הרקיע. ב', שצבעו מתקיים ואין יופיו משתנה. והבדיקות שהובאו בגמרא, הן להבחין בין תכלת לקלא אילן שהוא ג"כ צבע כחול אבל אין הצבע עומד בטהרתו, ואם כן אם נמצא צבע שמראהו מראה תכלת ואין צבעו משתנה יהא כשר בין לציצית ובין לבגדי כהונה, ועפ"ז כתב בדרישת ציון שנוכל גם בזמננו להמציא צבע זה מחומרם מלאכותיים ונוכל להשתמש בו לאכנט ושוב אין צורך לחפש החלזון.

אוצרות בנין בית המקדש וקרבתו בזמן הזה אורייתא

קידוש המקדש

מלבד כל אלו ידוע שיטת הראב"ד שקדושת המקדש בטלה עם החורבן (סוף פרק ו מהלכות בית הבחירה), לפי שיטה זו אם נבנה את הבית הרי שנצטרך לקדשו, והרי פסק הרמב"ם (ביהמ"ק פ"ו) דהקידוש נעשה רק על ידי מלך, נביא, אורים ותומים, סנהדרין, ושתי תודות, והרי מאין לנו כל אלו, אין לנו לא מלך ולא נביא ולא סנהדרין ולא שתי תודות, ולא אורים ותומים.

האם יהיו אמצעים טכנולוגיים בביהמ"ק

והנה יש לי צ"ע באם בבית המקדש העתיד לבוא בב"א יהיו כל החידושים הטכנולוגיים בזמנינו, כגון חשמל, חימום בחורף, וממילא לא יצטרכו הכהנים להתחמם בבית המוקד, או הצתת האש ממצית אלקטרוני או אפילו גפרורים, וממילא לא יצטרכו את האש התמידית בבית הניצוץ ששם היה אש תמיד אם יצטרכו למזבח, האם יהיה ברזי מים בבית המקדש להדחת הקרביים ושאר הצרכים, זולת קידוש ידים ורגלים שכמובן נעשה רק על ידי הכיור, האם יהא מותר להכניס מקרר ענק (פריז'ידער) כדי לשמור על בשר הקדשים עד לזמן אכילתן, ועוד כדומה לזה.

והנה אם כשיטת רש"י ודעימיה דמן השמים יירד משוכלל ובנוי, הנה אמרו לנו שיהא משוכלל, ומי צריך לכל אלו הדברים שהמציאו בני אדם, כאשר נקבל הכל משוכלל מן השמים, מי צריך לאור החשמל כאשר יואר לנו הכל באופן דלמעלה מדרך הטבע, אבל באם בני אדם יבנוהו, צריך לדעת האם מותר להכניס את כל הענינים הללו, דהרי הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל, ובשו"ת חת"ס יור"ד (סי' רל"ו) כתב דבנין השלישי יבנה על פי נביא.

ללמוד סדר קדשים

ונסיים בדברי הכהן הגדול החפץ חיים זי"ע שפירסם קריאת קודש מיוחד כמה פעמים, שחובה עלינו להכין את עצמנו בלימוד דיני הקודש והמקדש ודיני הקרבנות, וכתב כדי שנוכל להיראות לפני משיח צדקנו ולא נבוש ממנו ואז נוכל באמת לתבוע מהקב"ה שישלח לנו משיח צדקנו, כי כבר אנו מוכנים לבואו, ואז בודאי ישלח את אליהו הנביא ומשיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

